

1501 - BELGIQUE
PR
BRUSSEL
14334

COURANT #71

JANUARI-FEBRUARI 2005

INFORMATIEBLAD VAN HET VLAAMS THEATER INSTITUUT VZW | VERSCHIJNT 5X PER JAAR | P409697
AFGIFTEKANTOOR BRUSSEL X | V.O. / AFZENDADRES MICHEL UYTENDIEVEN | SAINCYLETTESSQUARE 19 | 1000 BRUSSEL

DOSSIER BUITEN DE MUREN

EEN SPORHAL VOOR HET KONINKLIJK ATHENEUM TE SCHOTEN
Voor het Koninklijk Atheneum in Schoten werden vijf ontwerpers uitgenodigd om een basisontwerp uit te werken voor de bouw van een nieuwe sporthal. De school beschikte voor die opdracht over een open stuk groen midden in een woonwijk. De opdrachtgever stelde in zijn ambities dat het nieuwe gebouw een stedenbouwkundige betekenis en meerwaarde voor de stad en de omgeving zou opleveren. De ontwerpteams gingen aan de slag met de uitgangspunten van de opdrachtgever. Een project in het bijzonder lijkt in het licht van de problematiek omtrent het ontwerpen van openbare ruimte rekening te houden met zowel verleden, heden als toekomst.

Het ontwerpteam De Schepper en Meers Architecten heeft op een bijzondere manier de opdracht geïnterpreteerd. Van een sporthal voor de school en de buurt is het voorstel van de architecten geëvolueerd naar een groene ruimte voor de buurt. Met hun voorstel willen ze de multifunctionaliteit van de openbare ruimte maximaliseren voor verschillende groepen van mensen, zowel buurtbewoners als bezoekers. Het open stuk groen wordt zowel voor de school als de buurt zoveel mogelijk behouden en dat met een architecturale ingreep die zich om verschillende culturele en ecologische redenen ondergeschikt stelt aan de open ruimte. Het gebouw wordt als het ware letterlijk in het landschap opgenomen. Geïnspireerd op de forttypologie, door de sporthal in te graven in een aan te leggen heuvel, wordt het dak gebruikt als openluchtsportveld en de landschappelijke hellingen als openluchtribune, recreatief landschap en speeltuin.

Locatie bij Muftiek Dendermonde, foto door Niels Donkers

EEN BIBLIOTHEEK VOOR DENDERMONDE

De locatie voor een bibliotheek met sociaal restaurant in Dendermonde bevindt zich aan een van de centrumlanen van de stad. Het is een braakliggend bouwblok, dat in zijn huidige toestand geen aanleiding geeft tot het creëren van extra publiek toegankelijke ruimte voor de stad. In hun zoektocht naar het inpassen van het programma van de bouwheer op het beschikbare terrein, probeerde het architectenteam BOB 361 verschillende varianten uit. Die zoektocht was intens, vooral omdat men enerzijds een meerwaarde voor de openbare ruimte wilde genereren, en anderzijds plaats voor de wagen wilde voorzien. Het architectenteam koos ten slotte voor een oplossing waarbij het dak, als een verhoging van het landschap, gebruikt kan worden als parking. Door het creëren van buitenhellingen kan hier ook buitencinema en -theater plaatsvinden waarbij de helling bij openluchtvoorstellingen als tribune kan worden gebruikt. Ook op de begane grond krijgt de openbare ruimte een nieuwe invulling, doordat ze de centrumlaan op een dynamische manier verbindt met meer achterin gelegen gebieden.

DE MYTHE VAN DE STRAAT VANUIT DE PRAKTIJK BEKEKEN

In het septembernummer van *De Witte Raaf* publiceerde Bart Verschaffel een opmerkelijk essay: 'De mythe van de straat. Over het begrip 'publieke ruimte' en de (cultuur)politiek'. Verschaffels bijdrage biedt een kritische lectuur van een aantal cultuurpolitieke veronderstellingen die de laatste tijd belangrijk zijn geweest voor het denken over zowel straattheater als culturele infrastructuur. Nogal wat artiesten trekken de straat op, vaak om de kunst minder elitair te maken en opnieuw dicht bij de mensen te brengen. Een gelijksoortige tendens zie je in recente ontwerpen voor culturele infrastructuur. In theaters en auditoria (Beurschouwburg, STUK, Muziekforum), maar ook in museumarchitectuur zie je dat de 'straat' geïntegreerd wordt in het ontwerp, om de laagdrempeligheid van de cultuurtempels te suggereren.

Verschaffel plaatst kanttekeningen bij die evoluties en ziet parallellen met het populisme in de politiek. Zonder het sociale belang van de straat als openbare ontmoetingsruimte te ontkennen, noemt hij de gedachte dat de politici en de cultuurproducenten 'de straat op moeten' erg gevaarlijk. De dominante logica die de sociale regels in de publieke ruimte bepaalt, is niet de logica van het samenleven en het overleg, maar van de consumptie. "Feesten en spelen kunnen tevreden stemmen, maar het is naïef om te verwachten dat stadsfestivals 'correct politiek beseft' zullen bijbrengen. Men kan op straat immers maar op één manier succesvol aan politiek doen: door de 'man-in-de-straat' aan te spreken als consument en te zeggen dat hij altijd gelijk heeft."

De kunst, de politiek en het onderwijs zijn maatschappelijke domeinen die zich onttrekken aan dat economische paradigma. De relatie tussen de politicus en de kiezer – of tussen de acteur en de toeschouwer, en de leraar en de leerling – is een andere dan tussen de handelaar en de consument, die altijd gelijk heeft en zijn keuze niet hoeft te beargmenteren. Dat betekent niet dat het theater,

de school of het stadhuis ophouden publieke ruimtes te zijn. Hun drempels zijn niet alleen een hindernis, die inderdaad uitsluiting met zich meebrengt, maar ze markeren en verzekeren ook de relatieve autonomie van de kunst, het onderwijs of de politiek. Wie een theater binnenloopt, stapt in de rol van toeschouwer. Daarom pleit Verschaffel voor een duidelijke articulatie van het onderscheid tussen het theater en de straat, ook in de architectuur. Enkel zo kan de kunst zich onttrekken aan het economische paradigma, en daarop kritiek uitoefenen. Enkel zo kan de kunst ook kritisch blijven staan tegenover zichzelf, en de instrumentalisering van de culturele productie (ten opzichte van de economie, de politiek, het onderwijs of de religie) aan de kaak stellen.

We vroegen An Mertens, die meewerkt aan de organisatie van de tweejaarlijkse Zinneke Parade in Brussel, om een reactie. De Zinneke Parade is in deze context een boeiende case. Zinneke kiest resoluut voor de straat, in een poging om daar een andere economische relatie tot stand te brengen dan die tussen de handelaar en de passieve consument, in een publieke ruimte die steeds meer geprivatiseerd wordt. In een langdurig artistiek creatieproces wordt de bevolking van de stad zelf bij het productieproces betrokken. Tijdens een grootschalig en kleurrijk evenement wil men het resultaat teruggeven aan een gevonden publiek.

De mythe van de straat. Over het begrip 'publieke ruimte' en de (cultuur)politiek verscheen in *De Witte Raaf*, nr. 111, september 2004. Je kan de tekst downloaden via het archief op de website van het tijdschrift (www.dewitteraaf.be).